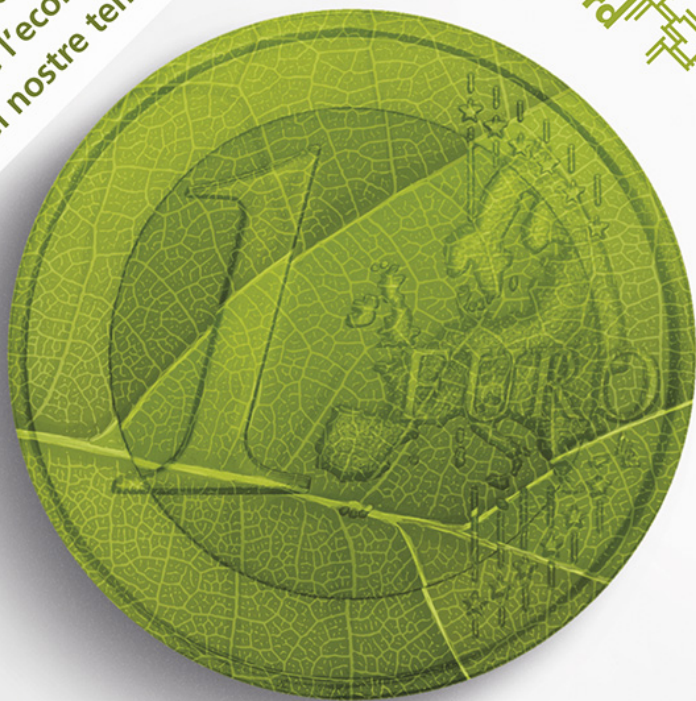

Claus per a
entendre l'economia
del nostre temps

el nord

ECONOMIA PER A UN FUTUR SOSTENIBLE

VICENT CUCARELLA

PRÒLEG DE LLUÍS MIRET

edicions
bromera

1

L'ESTUDI DE L'ECONOMIA

HE CONEGUT UNA ECONOMISTA (DIVENDRES, 5 DE JUNY)

Em queden pocs dies per a acabar les classes a l'institut i aquesta setmana ha estat plena de sensacions contradictòries. Per una part, em trobe cansat de tant d'estudi, mentre que al mateix temps em sent eufòric pensant que acabe el primer curs de Batxillerat i s'acosten les vacances. Hui he fet un dels últims exàmens, però el meu cap ja està més pendent de pensar en la platja, la piscina i els amics.

Després de l'esforç, aquesta vesprada m'ha abellit passejar una estona pel camp, per una de les zones més boniques del nostre terme, on s'ajunta la brisa de la mar amb els camps de tarongers i l'inici de la muntanya. M'agrada fer senderisme i gaudir de les vistes i olors de la terra. Ho observe tot: plantes, animals, sorolls, construccions... A més a més, no em trobe a soles perquè els afores dels pobles s'han convertit en llocs molt emprats per a passejar i córrer; una manera de compensar així

l'habitual vida sedentària de les ciutats i guanyar en salut. A les vesprades aquestes zones s'omplin de vida amb la gent que hi corre, camina i conversa.

De fet, quan hui tornava cap a casa he coincidit amb una parella d'uns cinquanta anys que completaven la seua volteta diària i a qui conec de vista per ser velles amistats de mon pare. Els he saludat i ells molt amablement s'han preocupat per mi. No m'havien reconegut i els he recordat que em diuen Arnau, que tinc dèsset anys i també he aprofitat per comentar-los que hui he acabat un examen i necessitava passejar per a descansar el cap. Per la seua part, ells també m'han recordat els seus noms, Laia Benavent i Josep Sampere, i han mostrat interès pels meus estudis. Com que a mi m'agrada conversar amb tothom, he intercanviat quatre paraules amb ells. Amb poc que hem dialogat, he comprovat la seua manera sensata de parlar. M'han semblat persones receptives a conversar i molt cultes.

Sense quasi adonar-nos-en hem acabat parlant de les diferents assignatures dels meus estudis a l'institut, fins que jo també m'he atrevit a preguntar-los per les seues professions: Josep és professor de física i Laia és economista. M'he quedat sorprès amb la resposta de Laia. No he pogut evitar somriure i se m'ha escapat dir-li que jo pensava que tots els economistes anaven amb jaqueta i corbata, i que es passaven el dia guanyant diners. Laia ha rigut la meua ocurrència i ha reconegut que eixe sembla el tòpic dels economistes, però que no

és cert, que d'economistes n'hi ha d'homes i dones, i de diferents maneres de pensar i d'actuar. És més, m'ha citat de manera irònica un altre economista i escriptor, José Luis Sampedro, que deia que «hi ha dos tipus d'economistes: els que treballen per fer més rics els rics i els que treballen per fer menys pobres els pobres».

Des de fa temps escolte parlar molt d'economia i la majoria de vegades no acabe d'entendre les discussions que es plantegen. Per això he aprofitat que coincidíem en el camí de tornada per fer-li algunes preguntes a Laia sobre aquesta disciplina. Però hem tingut poc de temps perquè xino-xano hem arribat fins a la porta de sa casa sense parar de raonar. He vist que viuen en un pis d'un edifici d'aspecte humil, en un dels barris antics del poble. Les característiques d'aquesta parella i la seua aparent senzillesa –malgrat ser una economista i un físic– m'han motivat a seguir conversant fins al moment d'acomiarar-nos. Les meues preguntes tractaven principalment sobre economia, un tema que a l'institut es dona en classe de geografia i història i també en la modalitat de ciències socials de batxillerat. Se m'amuntonaven les preguntes, però m'he adonat que es feia tard i possiblement ells tenien coses millor per fer que raonar amb un jove quasi desconegut. De manera educada he anat tancant el diàleg, però Laia m'ha sorprès convidant-me a quedar algun altre dia i poder així aprofundir més en el tema. M'he animat a quedar per demà, dissabte, un dia que podrem seguir

conversant amb més temps. A mi se'm deu haver il·luminat la cara d'alegria, perquè ella ho ha notat i ha somrigut.

En tornar a casa m'esperava la meua germana, prou més menuda que jo i sempre amb ganes de jugar amb mi. Jo també estava disposat a compartir amb ella la meua experiència i he començat a parlar-li de tot el que havia conversat durant el meu passeig. Ella m'ha mirat amb els seus ulls espavilats i m'ha soltat: «Mira, tete, serà millor que els contes això als pares i mentrestant jo continue jugant amb els *playmòbils*». És a dir, delicadament m'ha indicat que no tenia cap interès per les meues històries. Hem somrigut els dos i m'he adreçat a la meua habitació, on he engegat l'ordinador i Internet per a consultar el nom de la meua nova amiatat economista. Vaja! Quina sorpresa! Resulta que m'he fet amic d'una economista reconeguda i autora de nombrosos llibres. Se m'ha posat un nuc en l'estómac, mescla d'emoció per la meua nova amiatat i de nervis per no saber estar al nivell en la pròxima conversa. Així que he decidit agafar una llibreta i començar a escriure totes les preguntes que m'agradaria fer-li. En deu minuts he fet una llista molt llarga, però després he pensat que demà començaré preguntant-li simplement què estudia una economista i què és això de l'economia.

QUÈ ÉS L'ECONOMIA? (DISSABTE, 6 DE JUNY)

M'he despertat abans que sonara el despertador i això no és gens habitual en mi. El dissabte sol vindre la meua germana a espavilar-me i jo em faig de pregar. Malgrat ser ella més menuda que jo, és prou més matinera. Durant el cap de setmana li encisa despertar-me i he de reconèixer que a mi també m'agrada molt que siga ella la que em xiuxiueja i m'acaricia per anar espavilant-me. Però hui no ha arribat a fer-ho perquè m'he alçat prompte, il·lusionat amb la cita amb Laia, l'economista amb qui ahir vaig parlar.

He desdejunat ràpidament i abans d'agafar la motxilla li he comentat a mon pare on anava. Ell sempre es preocupa molt per les meues activitats i les meues companyies. És cert que em deixa fer prou perquè confia en mi, però estic segur que s'informa de tot abans de consentir-me qualsevol activitat. No obstant això, quan li he parlat de Laia i Josep, no ha manifestat cap sospita ni temor. M'ha fet la impressió que té bona opinió d'aquesta parella i fins i tot he notat com si s'alegrara del meu interès per seguir conversant amb ells. Tan comboiat estava que he preferit agafar el monopati per a fer el camí més ràpidament.

Quan he arribat, m'ha obert Laia. Mentre ens dirigíem al seu estudi he saludat també Josep. Sa casa és com jo me l'havia imaginada: ordenada, amb els mobles necessaris però modestos i amb els aparells electrònics indispensables.

Ja asseguts en dues còmodes butaques, Laia m'ha dedicat un lleuger somriure i m'ha preguntat: «bé, xaval, per on vols que comencem?». Jo no he pogut resistir-me i, com la duia apuntada, li he amollat la primera pregunta: «m'agradaria conèixer què estúdieu els economistes? Què és l'economia?». Ella ha obert els ulls i ha sospirat: «veig que comences fort». Quina vergonya he sentit! M'he afrontat i de segur que m'he posat roig com una tomaca. Sí, ja ho sé, sóc poc diplomàtic i no tinc massa miraments (ja m'ho diu la meua família). Laia s'ha adonat que m'he avergonyit i ha eixit ràpidament a ajudar-me:

–Tranquil, Arnau, realment m'agrada molt l'interés que demostres. Per la teua edat podries ser fill meu i eixa emoció per aprendre m'agrada molt en els joves. Anirem a poc a poc. Podríem afirmar que **l'objectiu de l'economia és el benestar de les persones**. Veritat que et sorprén aquesta afirmació? La majoria de la gent pensa que l'economia sols es preocupa de com guanyar diners, com gestionar les accions en la borsa, com fabricar i distribuir un producte o com administrar una empresa per a generar beneficis. Malauradament eixa és la concepció de l'economia que té molta gent, inclosos també molts periodistes, polítics i, fins i tot, alguns economistes.

–Sí, efectivament, jo també pensava en diners i en riqueses –he reconegut.

–M'ho imaginava. Però, per què es té aquesta visió tan mercantilista? Sobretot, perquè es confon el nivell

de benestar amb el nivell material de vida. Se sol confondre benestar amb riquesa, però eixos dos termes no són sinònims. El vertader objectiu de l'economia és aconseguir el benestar personal i social; però ens hem acostumat que en moltes ocasions s'arriba a l'objectiu mitjançant una sèrie de productes i serveis, que habitualment cal adquirir. Per aquest motiu hem acabat convertint en objectiu allò que simplement és un mitjà.

Laia ha continuat comentant-me que en economia quasi tot acaba mesurant-se en termes monetaris, però ella diu que no és perquè els diners siguin l'objectiu últim, sinó perquè d'eixa manera es faciliten les comparacions. Si no disposàrem d'una unitat de mesura uniforme resultaria molt més difícil, per exemple, posar d'acord a qui vol comprar (consumidor) i a qui vol vendre (venedor o productor). Tot esdevé més senzill si els desitjos dels uns i dels altres els podem mesurar en unes mateixes unitats.¹ Eixa és la funció que fan els diners, però no per això s'han de convertir en l'objectiu principal de l'economia, ni tampoc en l'objectiu de les nostres vides. Laia m'ha insistit que, en realitat, l'anàlisi econòmica aporta una sèrie de ferramentes per a pensar, reflexionar i millorar el món i la societat en què vivim.

Aquesta sí que és bona! Jo que em pensava que sabia un poc de què anava l'economia... Laia encara no

1. Consulteu l'apartat «Els diners» (pàg. 88).

ha aprofundit, però ja ha començat a posar en dubte algunes de les visions que jo tenia d'aquesta disciplina.

–No patisques –m’ha dit com si em llegira el pensament–. No vull marejar-te, sinó que et vull animar a aprendre alhora que fem servir el raonament crític. Solc abordar les claus del pensament econòmic des d’una perspectiva de sentit comú. Ara bé, de segur que t’agradaria hui que et facilitara almenys una definició sintètica de l’economia. Bé, d’acord, una de les definicions més acceptades per tots és aquella que afirma que **«l’economia és la ciència que estudia la manera d’assignar recursos escassos entre finalitats alternatives»**.

Després d’aquesta definició, jo m’he quedat amb cara de bajoca. Sembla que aquesta és una de les definicions més habituals d’economia, però jo m’he quedat igual que estava abans. Necessite més explicacions i, educadament, li he fet veure a Laia que no ho tenia clar. Ella ja ho havia intuït, però abans de seguir ha volgut introduir dos conceptes més, que s’usen sovint en economia:

–**Bé econòmic**. És qualsevol mitjà material capaç de satisfer una necessitat. Els béns econòmics (per exemple, un pa) es caracteritzen per ser escassos i perquè algú se’ls pot apropiari, a diferència dels **béns lliures** (com, per exemple, la llum del dia). És a dir, qualsevol pot gaudir d’un bé lliure sense que això impedisca a una altra persona fer-ho

també; mentre que l'ús d'un bé econòmic sí que limita que pugui ser usat per altres persones.

–**Servei econòmic.** És una activitat destinada a satisfer necessitats humanes (per exemple, els treballs realitzats en l'àmbit de l'educació, la sanitat, les comunicacions, les reparacions d'objectes, etc.).

Laia ha integrat aquests dos nous conceptes a la definició anterior per tal d'explicar-me que l'economia tracta de respondre tres preguntes bàsiques: **què, com i per a qui.**

–**Què** produïm? Quins són els béns o productes que volem elaborar i quins els serveis que volem prestar? Quant produïm de cada cosa?

–**Com** es produeixen eixos béns i serveis que hem triat? Qui ho fa? Quins recursos usem per a elaborar-los? Quines tècniques fem servir?

–**Per a qui** ho produïm? Qui aprofita eixos béns i serveis?

Com es responen eixes preguntes dependrà molt del sistema econòmic existent en cada societat. La resposta serà diferent en una economia de mercat (*capitalista*), en una economia planificada (*comunista*) o en un sistema mixt.² Però per molt que jo li he insistit

2. Consulteu els apartats «Economia de mercat (I i II)» (pàg. 59 i 67) i «Intervenció del govern en el mercat» (pàg. 76).

que m'explicara les diferències entre els tres sistemes, ella m'ha demanat un poc de calma. Laia no ha permès que ens desviàrem massa del tema i ha insistit a ressaltar que el vertader objectiu de l'economia és el benestar de les persones a partir de la resposta a les tres preguntes bàsiques anteriors.

—Per aconseguir-ho —ha prosseguit Laia—, sol ser necessari usar recursos naturals, treball humà, màquina, energia i també temps i intel·ligència. Ara bé, tots aquests recursos són **escassos** (són limitats) i haurem de triar quines són les **prioritats** a les quals volem destinar-los. És a dir, les **finalitats** són múltiples (i poden arribar a ser infinites), però haurem d'assignar amb trellat eixos recursos per a aconseguir els objectius que més ens convenen. Per exemple, ningú dubta que l'alimentació és una necessitat primordial, però a partir d'un cert nivell de satisfacció no resultaria recomanable seguir dedicant tot el nostre esforç a produir aliments, veritat? Si prenguérem aquesta decisió, el resultat no seria òptim des de la perspectiva de millora del nostre benestar. Per què? Doncs perquè l'excés d'aliments ens provocaria greus problemes de salut, al mateix temps que la desatenció d'altres aspectes vitals ens produiria malestar. Ens faltaria, per exemple, roba i habitatge per a protegir-nos de les condicions atmosfèriques canviants.

En xarrar d'aliments he començat a notar gana i m'he adonat que s'havia fet molt tard. Era hora ja de

tornar a casa. Josep, la parella de Laia, no ha volgut insistir-me massa perquè sabia que en casa m'esperaven a dinar; però m'ha convidat per si alguna altra vegada vull quedar-me a dinar amb ells. Li ho he agraït sincerament i he començat a acomiadar-me mentre Laia acabava de donar-me explicacions. Ella insistia en el fet que l'economia parteix d'observar quines són les finalitats que volem satisfer i tracta d'estudiar com repartir els recursos per a aconseguir-ho de la manera més **eficient**; és a dir, ajustant bé quants recursos cal dedicar a cada finalitat.

—Clar! —he botat jo—. Ja comence a entendre a què et refereixes. Si existira abundància de tot, l'estudi de l'economia no tindria cap sentit perquè no caldria preocupar-se per administrar els recursos. Però resulta que vivim en un planeta amb recursos limitats.

—Efectivament! —m'ha respost Laia, satisfeta en comprovar la meua il·lusió per entendre-ho—. I no sols el pensament econòmic val per a les grans decisions, sinó també per a determinar sobre aspectes del dia a dia de cadascú. Aquestes situacions poden ser des d'assump-tes monetaris importants fins a altres aspectes vitals com és la distribució del nostre temps. Si apliquem la lògica econòmica al nostre dia a dia millorarem també les nostres decisions. Però si en la valoració ens oblidem d'incloure alguns dels determinants importants, les decisions que prendrem no seran òptimes per a nosaltres o per a la societat. Però, Arnau, em sembla que estic

avançant-me massa per a ser el primer dia. Ja seguirem i abordarem per separat els conceptes que abans hem emprat en la definició habitual d'economia: «ciència», «assignar recursos escassos», «finalitats alternatives».

–Gràcies, Laia. Se m'ha passat el matí volant. Quan els ho conte als meus amics fliparan.

–Gràcies a tu, Arnau, per la teua companyia i les ganes d'aprendre. I quan arribes a casa saluda ton pare de part nostra.

De tornada, he repassat mentalment alguns dels conceptes que hui he descobert. Entre ells un dels que més m'ha sorprés és el fet que quan parlem d'economia estem parlant de com cobrir les necessitats de les persones i de com prendre les decisions que milloren el nostre benestar.

LA CIÈNCIA ECONÒMICA (DIMECRES, 10 DE JUNY)

He preguntat a mon pare per Laia i Josep i m'ha fet un somriure que jo ja li conec d'altres ocasions. M'ha dedicat la seua típica cara que ve a significar: «Bona gent, bona gent! Et pensaves que anava a deixar-te anar a casa d'uns desconeguts?». No obstant això, ha sabut escapolir-se sense parlar-me d'ells. Jo tampoc li he insistit massa perquè aquesta vesprada he tornat a quedar amb Laia, just després de dinar i aprofitant que he acabat tots els exàmens a l'institut. Laia m'ha promés

que em parlaria de la «ciència econòmica» i això m'ha sonat molt estrany. Havia sentit parlar de ciències com les matemàtiques, la física, la química... però no havia escoltat mai parlar de la ciència econòmica!

Hui ha obert la porta Josep i, molt simpàtic, m'ha fet passar. Laia estava concentrada treballant davant de l'ordinador i, per primera vegada, he pensat que potser la meua presència els disturba una mica. Per això, abans de fer res, m'he excusat per si els molestava i els he preguntat si preferien que tornara en un altre moment. Però de nou he rebut a canvi un sincer somriure de part dels dos.

—No, Arnau, no et preocupes. M'has agafat acabant de redactar uns textos, però pots estar tranquil que no molestes gens.

—De veres que no preferiu que torne un altre dia?
—jo encara em trobava indecís per si molestava.

—No, i tant que no. M'he organitzat el treball de manera que em permet tindre també temps per a les meues altres prioritats. Només treballo als matins i així les vesprades les puc dedicar a la família, amics, oci o activitats socials. I també, per exemple, ara poder xarrar amb tu.

M'he sentit molt afalagat pel seu comentari i no he sabut què dir. Però ella hàbilment ha llevat importància a les seues paraules i ha volgut que entràrem en matèria. M'ha recordat quan va afirmar que l'economia té per objecte l'estudi del comportament humà

en condicions d'escassetat. Això fa que l'economia no siga una ciència exacta com són les matemàtiques, sinó una **ciència humana, social**, que actua en l'àmbit del comportament de les persones. Les ciències socials ajuden a entendre les relacions humanes, que són molt complexes i canviants. Per aquest motiu, les conclusions de les ciències socials ni poden ni han de ser taxatives. Aquesta característica les diferencia notablement d'altres disciplines com, per exemple, la física. En concret, en economia es tenen en compte els interessos, els sentiments, les motivacions i les prioritats de les persones que formen cada societat en un moment determinat. Per tant, en economia no es poden fer previsions categòriques, ja que el dubte sempre està present perquè forma part d'un món complex, canviant i difícil de predir.

Després d'aquestes matisacions, m'ha sorgit un dubte, que no he pogut evitar plantejar:

–Disculpa, Laia, entenc que l'economia té molt a veure amb les necessitats de les persones, amb la psicologia, la sociologia i la manera de prendre les decisions. Però observe que contínuament fa càlculs amb dades. Aleshores, d'on ixen les dades i com es treballen?

–Efectivament, per les seues característiques, l'economia és una ciència molt relacionada amb altres ciències socials com les que tu has indicat, i també l'antropologia, la política o la història. Però els economistes necessitem sintetitzar la realitat per a estudiar-la

i per això fem models numèrics que ens faciliten l'anàlisi. Un **model econòmic** és una representació simplificada que ajuda a comprendre els sistemes reals més complexos. Aquest afany de síntesi numèrica provoca que l'economia també estiga molt relacionada amb ciències exactes com les matemàtiques, l'estadística i la lògica. Òbviament, la ciència econòmica no pot aspirar a la precisió de les ciències físiques ni pot fer experiments controlats com es fan en el camp de la química; però tampoc ha d'oblidar les ensenyances d'aquestes ciències ni contradir-ne els principis bàsics (d'això en parlarem un altre dia, perquè en moltes ocasions s'oblida).³ No pot donar respostes exactes i precises, però almenys pot intentar desxifrar la direccionalitat de les relacions entre causa i efecte. I per aconseguir-ho ha de mesclar adequadament la teoria, l'observació i la deducció.

—És a dir —he interromput—, entenc que l'economia procura aplicar el rigor de les ciències exactes a les circumstàncies pròpies del comportament humà, veritat? Però això no deu ser gens fàcil!

—Així és. Els economistes hem de ser prou humils per a reconèixer les limitacions de la nostra ciència, que resulta molt vàlida si s'és conscient de fins on pot arribar i quins límits no ha de sobrepassar. Fins i tot

3. Consulteu les lleis de la termodinàmica en l'epígraf «Una nova economia» (pàg. 186).

les dades que serveixen de base per als nostres estudis són complicades d'obtindre. Per exemple, no és senzill disposar d'indicadors quantitius adequats de la producció total d'un país o de les persones que volen treballar i no poden; i tota aquesta informació és necessària per a valorar correctament la realitat econòmica d'una societat. A més, les anàlisis econòmiques no són experiments controlats en un laboratori, sinó mesures realitzades en un entorn social en què interactuen moltes circumstàncies no controlables. Per tant, hem de ser sincers i reconèixer que l'economia no aporta respostes perfectes, sinó que convida a pensar i suggereix maneres d'abordar determinades decisions que tots haurem de prendre al llarg de les nostres vides.

M'agrada la sinceritat amb què Laia parla de la seua professió, amb modèstia i convidant-me a qüestionar jo també les coses. Per això hi he insistit:

—I com construïu eixos models que acabes de comentar? Com resumeu la realitat amb números? No hi ha perill que algunes característiques s'escapen?

—El cas és que sí. Hi ha el perill, però procurem minimitzar-lo. Els models són molt útils per a raonar i entendre la nostra societat, però és convenient saber-ne els atributs i així ser conscients de fins on poden arribar. En l'estudi de l'economia s'empren hipòtesis senzilles i contrastades per a descriure el comportament habitual de molts factors o assumptes. Una de les clàusules habituals incloses en les explicacions inicials d'economia

és la de *ceteris paribus*. Aquesta és una locució llatina que significa que l'estudi d'una situació s'ha realitzat suposant que la resta de fets han quedat constants. És a dir, s'assumeix que quan canvia una circumstància no canvia el context en què es troba. És una manera d'abstractre molt la realitat i aquesta simplificació resulta molt útil per a centrar l'anàlisi. Però pot resultar poc realista si s'amplia excessivament l'àmbit sobre el qual s'aplica aquesta clàusula i comencen a interactuar moltes més circumstàncies. No hem d'oblidar que l'economia és una ciència que estudia el comportament de l'ésser humà i aquest varia amb el temps, l'experiència i les expectatives de cada moment.

»Podem posar un exemple per mostrar la dificultat de preveure el comportament humà. Pensem en els membres d'una família que té deutes perquè gasten més del que guanyen. En aquest escenari podríem pensar que si troben treballs millor remunerats reduiran els seus deutes amb facilitat. No obstant això, aquesta anàlisi simple oblidaria certes consideracions del comportament humà. A què em referisc? Doncs al fet que uns ingressos més grans podrien condicionar o obligar la família a relacionar-se en un ambient social molt més car de mantindre. O fins i tot podria animar la família a incrementar el seu endeutament per tal de comprar una vivenda de millors condicions. El que vull assenyalar amb aquest exemple és que la clàusula *ceteris paribus* és útil a determinats nivells bàsics de

l'anàlisi, però no sol ser suficient per entendre la realitat i en molts casos resulta una simplificació excessiva. Per això els economistes anem enriquint els nostres models amb l'objectiu de comprendre cada vegada millor les relacions econòmiques, però procurant expressar-ho de la manera més simplificada possible. No sempre és fàcil trobar l'equilibri per a *modelitzar* la realitat sense apartar-se excessivament del comportament real de les persones. Tot i això, el principal problema no és tant que es modelitzi la realitat per afavorir-ne l'estudi, sinó que acabe confonent-se el model amb la realitat i se li done més importància al primer.

Amb les explicacions vaig entrant a poc a poc en el món de l'economia i em sorgeixen més i més preguntes. Hauré de repassar la llista inicial de qüestions, encara que observe que Laia sovint s'avança a les preguntes que jo podria pensar.

Hui havia de tornar prompte a casa, però Josep i Laia m'han insistit que berenara abans d'anar-me'n. He dubtat què fer. Probablement les normes socials em recomanarien que no abusara de l'amabilitat d'aquesta parella, però quan han dit que tenien orxata i fartons no he pogut negar-m'hi. És una de les meues debilitats.

Durant el berenar he aprofitat la conversa distesa per a preguntar-li a Laia com li va nàixer la vocació per estudiar economia. Hui en dia hi ha gent que és molt crítica amb les recomanacions dels economistes, mentre que altres hi dipositen totes les esperances per a

aconseguir una societat millor. Per la meua part, com més escolte Laia més interessant em resulta aquesta disciplina. És per aquest motiu que li he manifestat els meus pensaments i he volgut conèixer quines foren les seues motivacions.

—És cert això que comentes, Arnau. Un dels molts efectes indirectes que ha tingut la llarga crisi econòmica que començà el 2008 ha sigut el descrèdit dels economistes —ha reconegut Laia—. Durant la fi del segle passat érem uns professionals molt ben considerats, però a partir de la crisi ens han criticat molt. Com sol passar, és molt probable que no ens meresquérem aquella admiració anterior ni tampoc la repulsa posterior. Potser una cosa i l'altra vénen provocades per una falta de comprensió dels temes que estudia l'economia, així com per una focalització mediàtica cap a sols algun tipus d'economistes, que en molts casos han confós els beneficis empresarials amb el benestar social.

»Recorde que quan jo estava en l'institut em va costar molt decidir cap on encaminar els meus estudis universitaris. D'una banda, m'encisaven els continguts científics, però també m'atreia la llengua i la literatura, al mateix temps que sentia certa motivació per seguir indagant en la filosofia, la història i tot tipus de relacions socials. De la mateixa manera que molts alumnes de la teua edat, jo tampoc tenia gens clar quina especialitat estudiar. M'interessaven tots els temes i això no ho considere cap defecte ni inconvenient. Des del meu

punt de vista és important que qualsevol especialització no oblide tampoc conèixer els principals aspectes de la resta de disciplines. O siga, que cal tindre una visió de conjunt dels fets i fer un plantejament integral de l'aprenentatge.

»I tu et deus preguntar per què et conte açò. Doncs perquè l'economia ben entesa mescla les característiques d'altres disciplines: des de les pròpies de les ciències exactes, passant per les socials, fins a arribar també a considerar molts aspectes de l'entorn natural en què vivim. Malauradament, no se sol tindre massa en compte l'efecte que provoca el nostre comportament econòmic sobre la **biosfera** (la part del planeta on habiten els organismes vius). I potser és aquest un dels aspectes més criticables d'un determinat tipus d'economistes. Però de tot això ja te'n parlaré un altre dia,⁴ perquè no m'agradaria entretindre't més.

ASSIGNACIÓ DE RECURSOS ESCASSOS ENTRE FINALITATS ALTERNATIVES (DILLUNS, 15 DE JUNY)

Primer dilluns de vacances! Ja he acabat el curs a l'institut. M'havien avisat que 1r de Batxillerat era un curs

4. Consulteu els epígrafs «Capacitat de càrrega humana» (pàg. 117) i «Petjada ecològica» (pàg. 119); i l'apartat «El zenit del petroli i la corba de Hubbert» (pàg. 133).

difícil, però no m'ho ha paregut tant. És de veres que cada any estudiem aspectes més complicats i les assignatures tenen coses noves, però ha de ser així, no? Potser els problemes més grans del curs no han sigut provocats pels continguts de les assignatures, sinó perquè els alumnes estem un poc desbaratats. Em referisc a les relacions difícils entre companys i companyes provocades pels zels o per una excessiva competitivitat. En moltes ocasions he pensat que eixiríem tots guanyant si col·laboràrem i compartírem més, en lloc de competir tant entre nosaltres. I en relació amb aquest últim aspecte, els meus diàlegs amb Laia em demostren que ella actua amb mi d'una manera molt altruista, simplement preocupada per compartir els seus coneixements.

Hui m'he assegut al costat de mon pare i li he fet veure que no anava a permetre que se m'escapara dissimulant com dimecres passat. Ell no està quiet mai perquè té molta faena o se la busca, però sempre està disponible per a atendre'ns amb bona cara. Per la meua determinació ha suposat que hui ja no podia fugir de contar-me per quin motiu coneix ell Laia Benavent.

—Laia i jo ens coneixem des de ben menuts —ha començat dient-me—. En escola destacava per la seua intel·ligència i a l'institut es va donar a conèixer per la seua sensibilitat davant de les moltes injustícies socials que ens tocà viure. Sempre ha estat molt preocupada per la solidaritat i ha col·laborat en nombroses activitats de caràcter humanitari. Des del seu vessant professio-

nal s'ha caracteritzat per lluitar contra les desigualtats socials. Laia ha sigut sempre una persona brillant però discreta, que no ha volgut mai destacar excessivament ni en la seua professió ni en les organitzacions polítiques amb les quals ha col·laborat. Ha preferit renunciar a la notorietat i fer una vida tranquil·la, allunyada de l'estrés que acompanya la nostra societat actual. Laia és una dona que valora molt la llibertat que aporta el fet de no estar massa lligada a res i així poder fer una vida senzilla i familiar. La seua coherència és admirable.

Ara entenc per què mon pare es va mostrar tan permissiu des del primer dia que li vaig parlar de Laia i Josep. Ell sap que tot el que em puguen aportar serà enriquidor per a mi, no sols per als meus estudis sinó també per a anar consolidant la meua personalitat. Aquest és un aspecte en què mon pare sempre insisteix molt: els estudis són importants, però no hem d'abandonar mai la socialització i la construcció d'una sòlida personalitat, oberta i sensible al nostre entorn.

Hui he quedat amb Laia a la vesprada. M'ha avisat que anàvem a abordar una de les claus essencials de l'economia: l'assignació de recursos escassos entre finalitats alternatives. Ha començat explicant-me com els humans fem moltes activitats diferents al llarg de la nostra vida. Dedicuem temps a descansar, estudiar, treballar, jugar, alimentar-nos, divertir-nos... Per a fer-ho disposem d'un temps limitat de vint-i-quatre hores cada dia, uns determinats béns, uns diners també limi-

tats i diverses aptituds personals. Tots ells són recursos escassos i per això els hem d'organitzar de la millor manera possible per a satisfer el màxim de les nostres necessitats, d'acord amb les prioritats que cadascú tinga. Quan parlem de **recursos** ens referim als mitjans i als materials que s'usen per a aconseguir un fi.

Laia ha insistit en el fet que l'organització dels recursos és una activitat pròpia de l'ésser humà i que no sols és necessària en les activitats productives, sinó que la realitzem constantment sense adonar-nos-en. Les persones prenem decisions d'assignació de recursos de manera continuada. Per exemple, jo mateix no dedique les vint-i-quatre hores del dia a estudiar, ni tampoc totes elles a fer esport, ni totes a menjar. Aquestes activitats són interessants, però cadascú de nosaltres sabem quin ha de ser l'equilibri de temps dedicat a cada finalitat, segons els nostres gustos, necessitats o prioritats. Així, doncs, l'estudi de l'economia està molt prop de l'anàlisi d'eixe comportament humà habitual.

—Quan parlem d'**escassetesa** —ha insistit Laia— ens referim al fet que no podem disposar de *tots* els recursos que ens agradaria per a produir *tot* el que voldríem i així cobrir *totes* les necessitats. Si els recursos foren il·limitats no caldria preocupar-se de *què* produir, ni de *com* fer-ho ni *per a qui* (recorda les tres preguntes bàsiques a què respon l'economia). Hi hauria sempre de *tot* per a *tots*. Però els recursos són escassos i aleshores cal establir prioritats, i d'això s'encarrega l'economia.